

Postimehes 1938. aastal ilmunud huvitav P. Voolaine kirjutis „Poltava maarahvas” — ühtedest kõige esimestest eesti asunistest, kes küüditati Põhja sõja ajal u. 1709. aasta paiku Ukrainasse. Ukraina eestlased. Poltava. Pinsk. Poltava maarahvas. Lutsi maarahvas. Krasna maarahvas. Ivan Julm. Peeter I. Karl XII. Georg Nordberg. H. Ojansuu. Eduard Undenko. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Postimees (nr. 57), 27. veebruar 1938, lk. 2

Poltava maarahvas

Eestlaste ja soomlaste sundasundus Põhja sõja ajast

Wene walitsejate Iwan Julma ja Peeter I. sõjawäed, nagu teada, laastasid, riisusid ja põletasid eestlaste maad koledal kombel. Nende ajal on wiidud eestlasi wangidena oma maalt wälja ja asustatud üle Wenemaa. Iwan Julma aegselt eesti asundusest Pihkwa taga leidis jälgi weel mõnikümmend aastat tagasi.

Ajaloolised dokumendid kõnelewad, et suure Põhja sõja ajal rüüstati kõige rohkem Wõru- ja lõunapoolset Tartumaad. Igal Wene sõjamehel oli õigus wangideks ja orjadeks wiia kaasa nii palju eestlasi, kui ta jõudis. Nii aeti karjadena mitte ainult mehi, waid ka naised ühes lastega igale poole Wenemaale. Üks suuremaist Wene sõjawägede teist läks lõuna poole. Welikaja jõe suunas Lutsi ja Kraasna alewi kaudu, mille ümbrusesse Wene sõjamehed dr. H. Ojansuu arwates müüsid palju eestlasi, kes moodustasidki Lutsi ja Kraasna maarahwa.

Edasi suundusid sõjawäed piki Dnepri jõge Ukraina poole.

Pastor Georg Nordberg, kes wiibis Rootsi sõjawäe juures, kirjutab 1746. a. ilmunud suure teose „Karl 12. elu ja teod” teises osas, 12-ndas peatükis § 58 eestlasist ja soomlasist, keda wiidi sõjawangidena Poltawa linna ümbrusse ja kogu Ukrainasse. Siia tõid neid wägiwaldsed kasakad ise kaasa wõi ostsid wenelaste käest.

G. Nordberg kirjeldab Poltawa ümbruses asuwate eestlaste ja soomlaste kaastundmust äratawat seisukorda märtsikuus 1709. aastal. Kui Rootsi sõjawäed olid nende juurde jõudnud, wõtsid nad oma ridadesse kõiki eesti ja soome mehi, kust aga wiimaseid kätte said. Noored poisikesed, keda lastena kodumaalt wälja wiidi ja kes olid juba oma wanemad unustanud, lahkusid pisarad silmis Ukraina talupoegade juurest, kellega nad olid kokku kaswanud. Paljud, kes olid ümber ristitud wene usku ja olid unustanud wanemad, nõudsid paigale jäämist. Nad kõnelesid, et tunnawad endid Ukrainas paremini kui endisel kodumaal, kus nad wiibisid saksa mõisnikkude raske orjusikke all, kus nendega nagu mõistusetu loomadega ümber käidi. Mõned eestlased aga, kes tihedamalt koos olid elanud ja oma emakeelt alati kõnelesid, liitusid wabatahtlikult eestlastest ja soomlastest koosnewate rügemendega. Suurtükipatareid olid enamasti Soomest ja Eestimaalt. Nende juurde astus palju eestlasi weoorimeesteks. Mõned eestlased wõeti kindralide ja ohwitseride juurde teenistusse.

Palju eesti naised jooksid Rootsi sõjaväe juurde kokku. Naised palusid Rootsi kuningat, et ta võtaks nad kaasa, kui Ukrainast tagasi marsib kodumaale.

Maarahwas kõneles, et paljud nende tuttavaist ja hõimudest, keda nad ei tahaks maha jätta, on teistesse kohtadesse edasi viidud ja nii ära peidetud, et keegi neist ei tea midagi.

Lutsi maamees Eduard Undenko Põlde wallast, Kirbani külast, kes on laialt rännanud Wenemaad mööda kraavi- ja raudteetööl, teab jutustada, et ta kohatas Dnepri haru Pripjeti piirkonnas Pinski soodes eesti asunikke. Wahest olid needki suure Põhja sõja ajal sinna sattunud.

P. Woolaine.